

VII

ŠATRIJOS RAGANA

Šatrija, toksai kalnas Žemaičiuose, yra lietuviams tas, kas „Łysa góra" kalnas lenkams. Šv. Jono naktį, taip mano liaudis, visos raganos, pasitepusios pažastis tepalu, gamintu iš visokių žolių, joms vienoms težinomų, skrenda į Šatrijos kalną ir ten puotauja, šokdamos su velniais ir gerdamos nekrikštytų kūdikių kraują. Kad galėtum tapti ragana, reikia būti biauriai ir senai (nors jaunos ir gražios gal daug labiau yra vertos to garbaus titulo). Užtat senos bobos dažniausiai ir yra vaištinamos tuo posakiu:

Šatrijos ragana.

VIII

ŠNYPŠČIA KAIP ŽALTYS BE OŽKOS PIENO

Šis priežodis, siekiantis tolių toliausius senovės laikus, kai dar mūsų tėvai žalčius laikė savo namų dievais, duoda pamato manyti, kad lietuviai tiems fetišams dėdavo kaip auką ožkos pienu. Mūsų šalies senovės tyrinėtojai, kiek man žinoma, kalbėdami apie apžadus, nieko apie tai neužsimena. Nūnai apie kitą žmogų, arba jei kas nepatenkintas kuo nors, sakoma:

Šnypščia kaip žaltys be ožkos pieno.

IX

GARSINGAS KAIP KRETINGOS VARGONAI

Kretinga, parapijos miestelis Žemaičiuose, garsus gotiškos-graikiškos architektūros bažnyčia ir vienuolynu, pastatydintais kunigams bernardinams Jono Karolio Chodkevičiaus, didžiojo Lietuvos etmono (žiūrėk Naruševičiaus „Historja J. K. Chodkewicza", II tom.). Ten yra gražūs ir dideli vargonai 36 balsų, dviejų manualų ir su pedalais. „Garsingas kaip Kretingos vargonai" sakoma todėl, jog ne tik Žemaičiuose, bet ir visoj Lietuvoj geresnių vargonų nėra. Čia dar priklauso ir šitas priežodis:

šaukia kaip Kretingos vargonai.

X

PALANGA — TAI NE SVIETO PABANGA

Kitados Lietuvoje, pagal tuometines šio krašto geografines sąvokas, matyt, buvo priežodis ar bent toks manymas: Palanga — svieto pabanga. Tačiau, kai įsikūrė tame mieste uostas, kada lietuviai pažino užjūrio kraštus, tada pasakė: Palanga — tai ne svieto pabanga. Pasikeitus seniesiems įvaizdžiams, ir senasis priežodis išnyko, o jo vietoj susidarė naujas. Kiekvienas kiemionis, kuriam tik yra tekę būti už savo krašto ribų su tam tikru pasididžiavimu sako:

Palanga — tai ne svieto pabanga.

33. L. A. Jucevičius

XXXII

URŠĖ MAINININKĖ

Yra Lietuvoje padavimas, kad senų senovėje Vilkmergės mieste gyveno tokia Uršulė, kuri ausdavo labai plonas drobes ir pardavinėdavo jas ne tik savo krašte, bet ir užsienyje. Tas verslas, pasirodo, nešė labai gerą pelną, nes ji už surinktus iš savo pramonės pinigus nusipirko Žemaičiuose itin didelį kaimą. Tas kaimas, vardu Uršiškiai, priklauso dabar Šiaulių apskrities dvarininkui Kazlauskui, kurio prosenolis prieš keturis šimtus metų nusipirkęs jį iš Uršulės anūko. Dabar, jei kam gerai sekasi kuris verslas, liaudis paprastai sako: tai Uršulė mainininkė. Taip pat baltos ir plonos drobės mažne visoje Lietuvoje turi šį vardą:

Uršės drobės.

XXXIII

SKENDAM, VOKIHTĖU!

Įvairių ir nuostabių padavimų yra Lietuvoje apie ežerus. Ežeras, liaudies manymu, yra deivių būstas, ten gyvena vadinamosios ežerų deivės, kurios yra žuvų valdovės ir leidžia jas gaudyti tik savo mylimiesiems asmenims. Kai tiktai neturintis jų malonės žmogus tinklą užmeta, tuojau jos visas žuvis suvaro į didžiausią olą, esančią dugne, ir uždaro. Rusų valstiečiai (taip liaudis teigia) žino paslaptį, kaip atidaryti olą, ir todėl jiems visada geriausiai sekasi žūklė. Yra toks pasakojimas apie ežerėlį, vardu Katežerį, esantį netoli Kražių Žemaičiuose, kad seniau tenai nebūdavę galima pagauti nė vienos žuvies. Tik šit vienas rusas,

išsinuomojęs tą ežerėlį, pasinėrė po vandeniu, atrakino olą ir spyną įsikandęs išnešė į viršų. Nuo to laiko Katežery pradėjo būti daug žuvies.

Pasakoja taip pat žmonės, kad deivės, kai supyksta, tai visą ežerą perkelia į kitą vietą. Bet tas nimfas galima permaldauti, jei duosi ežerui tokį vardą, kokiu jos nori, kad jų būstinė vadinama būtų; bet jei nepataikai, tai vanduo pakyla ir pereina į kitą vietą; dažnai atsitinka, kad užlieja kaimus ir miestus. Senų senovėje ir Lūksto ežeras, kai dar vardo neturėjo, o deivės pyko ant Varnių gyventojų, buvo pakilęs išėiti iš krantų ir miestui grasino tvanu. Persigandę gyventojai, susibūrę vidury rinkos, tarėsi, kaip čia praminti tą didelį ežerą: kiekvienas vis kitu vardu šaukė, tik nė vienas vis nepataikė tikrojo. Vanduo ėmė vis labiau ir labiau siausti, vis artyn ir artyn eiti. Visus pagavo siaubas — niekas nežinojo, ko dabar griebtis. Tokioje kritiškoje būklėje atsidūrę, tarsi kokiu stebuklu pamatė tekiną per miestą bėgant jauną vokietuką. Tada visi ėmė rėkti: skėstam, vokietėli, gelbėk mus! Vokietukas, gailesčio suimtas, ant viso miesto riktelėjo: Lūksts! Lūksts! Sulig tų žodžių ištarimu ežeras uždamas atslūgo į savo guolį. Iš to pasakojimo ir mūsų priežodis yra gavęs pradžią. Dabar, kai žemaičius užpuola kokia bėda, jie, gailėdami savo liūdno likimo, paprastai sako:

Skėstam, vokietėli!